

Heli Happonen & Rosanna Pääskyniemi

SUKUPUOLISENSITIIVISYYS TYÖN KOMPASSINA

Perehdytysopas sukupuolisensitiiviseen työhön Vuolle Tyttöjen Talolle

SUKUPUOLISENSITIIVISYYS TYÖN KOMPASSINA

Perehdytysopas sukupuolisensitiiviseen työhön Vuolle Tyttöjen Talolle

Heli Happonen &
Rosanna Pääskyniemi
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Sosionomi

Tekijät: Heli Happonen & Rosanna Pääskyniemi

Opinnäytetyön nimi: Sukupuolisensitiivisyys työn kompassina – perehdytysopas sukupuolisensitiiviseen työhön Vuolle Tyttöjen Talolle

Työn ohjaajat: Riikka Huttunen & Harriet Tervonen

Työn valmistuslukukaus ja -vuosi: Kevät 2021

Sivumäärä: 34 + 3

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena opinnäytetyönä yhteistyössä Vuolle Tyttöjen Talon kanssa. Opinnäytetyönämme tuotimme sähköisen perehdytysoppaan sukupuolisensitiivisestä työotteesta Vuolle Tyttöjen Talon uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Oppaan tarkoituksena on toimia työvälineenä Tyttöjen Talon työntekijöille uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdyttämissessissa, sekä Tyttöjen Talolla järjestettävissä koulutuksissa. Samalla opas toimii myös itseopiskelumateriaalina perehtyjälle.

Oppaan laatutavoitteiksi valikoitui helppokäyttöisyys, monikäyttöisyys, käytännönläheisyys sekä tiedon virheettömyys. Oppaan laatutavoitteet määriteltiin yhteistyökumppanille tehdyn alkukartoitushaastattelun perusteella, jolla kartoitettiin heidän toiveitaan oppaalle. Lyhyen aikavälin tavoitteena oli tuottaa yhteistyökumppanin toiveiden mukainen opas, johon on koottu tiiviisti tärkein tieto sukupuolisensitiivisestä työskentelystä Vuolle Tyttöjen Talolla. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että opas jää työvälineeksi Vuolle Tyttöjen Talon työntekijöille helpottamaan uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdyttämistä. Opas helpottaa perehtyjää sisäistämään Tyttöjen Talon arvomaailman, sekä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisen työskentelyn periaatteita sekä omaksumaan nämä periaatteet osaksi omaa työskentelyä.

Opinnäytetyön tietoperustassa on määritelty sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys, tyttö- ja nais erityinen työ sekä sukupuolen moninaisuus ajankohtaisen tiedon valossa. Aiheet nousivat keskeisiksi käsitteiksi tekemämme alkukartoitushaastattelun perusteella. Oppaan tietoperusta on rakennettu opinnäytetyön tietoperustan ja yhteistyökumppanin toiveiden pohjalta. Oppaan asiasisällöiksi valikoituivat Vuolle Tyttöjen Talon ja Vuolle Settlementin esittely, Vuolle Settlementin arvot, tyttö- ja nais erityinen työ, sekä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työ. Asiasisällön lisäksi oppaaseen on laadittu erilaisia reflektiovia tehtäviä, sanasto sekä vinkkiosio lisämateriaaleista tuomaan oppaaseen käytännönläheisyyttä.

Opinnäytetyönä tuottamamme opas vastaa sille asetettuja tavoitteita. Saadun palautteen perusteella oppaassa oleva tieto on ajankohtaista ja tasalaatuista. Keskeiset asiat on tuotu esiin selkeästi ja käyttötarkoitukseen sopivalla tavalla. Opasta voi jatkossa kehittää siten, että sukupuolen moninaisuutta ja kulttuurisensitiivisyyttä käsitellään oppaassa laajemmin ja syvemmin. Lisäksi kuvitusta voi muokata siten, että se ilmentää nykyistä enemmän sukupuolen ja kehojen moninaisuutta.

Asiasanat: sukupuolisensitiivisyys, sukupuolineutraalius, tyttö- ja nais erityinen työ, kulttuurisensitiivisyys, sukupuolen moninaisuus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Author(s): Heli Happonen & Rosanna Pääskyniemi

Title of thesis: Gender sensitivity as a compass for work – Orientation guide for gender sensitive work at Vuolle Tyttöjen Talo

Supervisor(s): Riikka Huttunen & Harriet Tervonen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2021   Number of pages: 34 + 3

This functional thesis was developed in collaboration with Vuolle Tyttöjen Talo in Oulu. We produced an electronic guide about gender sensitive social youth work for new employees and trainees of Vuolle Tyttöjen Talo. The purpose of the guide is to help employees at orientation process of new employees and trainees. The guide can also be useful in different kinds of training programmes and it works as a self-study material.

The short-term objective of this thesis was to produce a guide that fulfils the expectations of the partner organization, and briefly presents some key information about gender sensitive work. Our long-term objective was that the guide becomes a permanent tool in the orientation process of new employees and trainees. The guide helps new employees and trainees to internalize values of Vuolle Tyttöjen Talo and principles of gender and cultural sensitive work. The aim is that these values and principles become part of the working method.

The theoretical part of our thesis includes gender sensitivity, cultural sensitivity, girl and women-specific social work and gender variance. The subjects in this thesis are based on the expectations of the partner organization. The subjects include the operation of Vuolle Tyttöjen Talo and Vuolle Setlementti, the values of Vuolle Setlementti, girl and women-specific social work, gender sensitivity and cultural sensitivity. The guide also includes reflective questions, vocabulary of main topics and list of materials.

The finished guide reaches its goals. According to the Vuolle Tyttöjen Talo`s employees` information in the guide is relevant and consistent in quality. The key information in the guide is explicit and suitable for the purpose. In the future the guide can be further developed, for example by broadening the gender variance and cultural sensitivity parts of the guide. The illustrations in the guide could also represent more gender diversity.

Keywords: Gender sensitivity, gender neutrality, girl and women-specific social work, cultural sensitivity, gender variance, equality

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖOTE VUOLLE SETTLEMENTIN TYTTÖ- JA NAISERITYISESSÄ TYÖSSÄ	9
2.1	Tyttö- ja nais erityinen työ.....	9
2.2	Sukupuolen moninaisuus	11
2.3	Sukupuolisensitiivinen työote	12
3	VUOLLE TYTTÖJEN TALO OULUSSA.....	17
4	TARKOITUS JA TAVOITTEET	19
5	TOTEUTUS	21
5.1	Suunnittelu	21
5.2	Toteutus	22
5.3	Arviointi	24
6	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET.....	32
	LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Naisten oikeuksien kehitys on ollut vaihtelevaa useista kansainvälisistä sitoumuksista huolimatta. Sukupuolten välinen eriarvoisuus on yhä yleistä, ja sitä ylläpitävät monet yhteiskunnalliset ja kulttuuriset käytännöt. Useissa maissa naisiin ja tyttöihin kohdistuu laajaa syrjintää ja väkivaltaa nimenomaan heidän sukupuolensa takia. Naisten oikeuksien toteutumisessa on haasteita maailmanlaajuisesti, ja se on arkipäivää myös meillä Suomessa. (Suomen YK-Liitto 2020, viitattu 12.5.2020.) Esimerkiksi vuoden 2017 tasa-arvobarometrin tuloksista selviää, että naiset kokevat miehiä enemmän seksuaalista häirintää, sekä sukupuoleen liittyvää häirintää ja syrjintää työelämässä ja yrittäjinä. (STM 2018, 115.) Sukupuolisensitiivinen tyttötyö pyrkii tunnistamaan ja huomioimaan tyttöteen liittyviä erityiskysymyksiä, sekä tytöksi kasvamisen kipukohtia. Sukupuolisensitiivisessä työssä tunnistetaan ja ymmärretään, että sukupuoli vaikuttaa kasvuun ja kehitykseen sekä korostetaan kasvun kipukohtien sukupuolisidonnaisuutta. Sukupuolisensitiivisessä työssä oma sukupuoli nähdään ensisijaisesti myönteisenä voimavarana sekä huomioidaan oman ja vastakkaisen sukupuolen välisiä eroja niitä kuitenkaan arvottamatta. Tyttöjen Taloilla tehtävällä tyttö- ja naiseriityisellä työllä pyritään tukemaan tyttöjä ja nuoria naisia sukupuolen moninaisuus huomioiden, heidän kasvuunsa liittyvissä erityiskysymyksissä. (Vuolle Tyttöjen Talo 2021a, viitattu 23.3.2021.)

Elämme yhteiskunnassa, jossa lapsille ja nuorille tarjotaan edelleen erilaisia sukupuolittuneita malleja, jotka ovat usein varsin stereotyyppisiä. Lapsen sukupuoli ”lukitaan” viimeistään synnytyssairaalassa lapsen genitaalien perusteella. Sukupuolen määrittystä korostavat ja ylläpitävät esimerkiksi värikoodatut vaatteet ja sosiaaliturvatunnus. Myöhemmin lapsen kasvaessa yhteiskunta alkaa odottaa henkilöltä tälle määritellylle sukupuolelle sopivaa käyttäytymistä. (Huuki, Kivijärvi & Lunabba 2018, 8.) Julkisissa tiloissa, instituutioissa ja yhteisöissä, kuten oppilaitoksissa ja työpaikoilla, joissa on paljon ihmisiä, ilmenee sukupuolen polarisoitumista. Ihmiset jaetaan ryhmiin heidän oletetun sukupuolensa mukaan. Myös heidän ominaisuuksiaan, sekä kiinnostuksen kohteitaan arvioidaan ja ennakoitaan heidän oletetun sukupuolensa mukaisesti. (Ahtola, Forsström & Paalanen 2019, 74.) Huuska & Karvinen (2012, 35.) viittaavat Alankoon, jonka mukaan tyttö voi kuitenkin käyttäytyä kuin poika, ja poika kuin tyttö. Psykologiassa käytetään käsitettä sukupuolen epätyypillisyyttä, jolla tarkoitetaan, että lapsi tai aikuinen käyttäytyy tavalla, joka kulttuurissamme määritellään toiselle sukupuolelle ominaiseksi käytökseksi, kuin mihin ihminen on määritelty. Kulttuurinen sukupuolijärjestelmä määrittää, kuinka monta sukupuolta on ja millaisia niiden väliset suhteet ovat. Sii-

hen, mihin kulttuurin tarjoamiin sosiaalisiin ryhmiin lapsi tai nuori voi samastua ja miten hänen olemistaan tulkitaan ja arvotetaan ympäröivässä kulttuurissa, vaikuttavat lapsen omat luonnolliset taipumukset. Tytön toimiessa ja käyttäytyessä kuin poika tai päinvastoin, on tärkeä ymmärtää, että tämä on lapselle luonnollista ja liittyy ennen kaikkea lapsen omiin luonnollisiin taipumuksiin. (Huuska & Karvinen 2012, 35–37.) Monet miesten ja naisten ominaispiirteiksi luokitellut asiat voivat esiintyä kaikissa sukupuolissa ja muuttua elämänkulun eri vaiheissa. Sukupuolisensitiivisellä työotteella pyritään purkamaan, avaamaan ja laajentamaan sukupuolirooleja ja sukupuolittuneita käytäytymismalleja. (Mulari, Eischer & Uusitalo-Herttua 2012, 10; Ahtola, Forsström & Paalanen 2019, 74.)

Sukupuolisensitiivisellä työllä pyritään siihen, että jokainen tulee kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään, sukupuolesta tai muista ihmisyyden piirteistä riippumatta. Sukupuolisuus on sosiaalisesti tuotettu asia. Ympäristömme ja ympäröivä yhteiskuntamme vaikuttaa vahvasti siihen, miten tulemme sukupuolemme edustajina kohdatuiksi ja kohdelluiksi. Sukupuolen moninaisuuden huomioiminen kuuluu sekä sukupuolisensitiivisyyteen, että tasa-arvoajatteluun. Sensitiivisyyttä on ymmärtää, että tyttöjä ja poikia on monenlaisia, ja että persoona on enemmän kuin sukupuoli. Samalla tavalla tulee olla sensitiivinen siinä, että kaikilla ihmisillä ei ole selkeää sukupuolta tai oma keho ei määrää, mihin sukupuoleen ihminen kokee kuuluvansa. (Huuska & Karvinen 2012, 34.)

Opinnäytetyönä toteutimme perehdytysoppaan yhteistyössä Vuolle Tyttöjen Talon työntekijöiden kanssa sukupuolisensitiivisestä työotteesta. Sukupuolisensitiivisen työn lisäksi oppaassa perehdytetään kulttuurisensitiivisyyteen, tyttö- ja nais erityiseen työhön sekä Vuolle Tyttöjen Talon ja Vuolle settlementin toimintaan ja arvoihin. Asiasisällöt valikoituivat yhteistyökumppanin toiveiden perusteella. Oppaan tarkoitus on toimia uusien työntekijöiden, sekä opiskelijoiden perehdyttämisen tukena. Vuolle Tyttöjen Talo on avoin kohtaamispaikka 10–29-vuotiaille tytöille ja nuorille naisille sukupuolen moninaisuus huomioiden Oulun alueella. Talon kaikkea toimintaa ohjaa sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työote. (Vuolle Tyttöjen Talo 2021b, viitattu 23.3.2021.) Tästä eteenpäin, kun puhumme Tyttöjen Talosta viittaamme nimenomaan Vuolle Tyttöjen Taloon Oulussa.

Saimme idean opinnäytetyön aiheeseen omasta kiinnostuksesta ajankohtaiseen ja paljon puhuttuun aiheeseen, sukupuolisensitiivisyys. Kävimme molemmat syksyllä 2019 sukupuolisensitiivisen nuorten tieto- ja neuvonta työn kurssin, jonka kautta saimme yhteyden Oulun Tyttöjen Taloon. Tyttöjen Talolta saimme työllemme yhteistyökumppanin. Aiheen pohjalta lähdimme suunnittelemaan

perehdytysopasta sukupuolisensitiiviseen työhön tyttö- ja nais erityisessä työssä Vuolle Oulun Tyttöjen Talon käyttöön. Idea aiheeseen lähti yhteistyötahomme tarpeesta tällaiselle kokoavalle materiaalille. Tarvetta yhteistyötahomme yhteyshenkilö perusteli sillä, että sukupuolisensitiivinen työote on läpi leikkaavana Vuolle Setlementissä, mutta tällä hetkellä sukupuolisensitiivistä työtettä ei ole tällä hetkellä avattu kirjallisesti perehdytysmateriaaleissa. Tekemämme opas vastaa tähän tarpeeseen Tyttöjen Talon osalta.

Sukupuolisensitiiviseen työotteeseen päädyimme opinnäytetyössämme, koska koemme sen olevan hyvä työväline kohtaamisiin sosiaalialalla. Käsitteestä huolimatta sukupuolisensitiivisyys ei käsittele vain sukupuolta, vaan työotteena se sisältää myös sensitiivisyyden. Sensitiivisyys on sosiaalialalla työskenneltäessä kaikissa kohtaamisissa keskiössä. Opinnäytetyöprosessi kehittää ammatillista osaamistamme sosiaalialan kompetenssien mukaisilla osaamisalueilla. Opinnäytetyömme kehittää eettistä osaamistamme, sillä sukupuolisensitiivinen työskentely edellyttää jatkuvaa omien arvojen ja käsitysten reflektointia. Reflektointi lisää ymmärrystä arvojen merkityksestä asiakastyössä. Lisäksi omien arvojen ja niiden merkityksen ymmärtäminen kehittää taitoja toimia eettisesti perustellusti arvostettuja sisältäviä tilanteissa. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit, 2016, viitattu 3.12.2019.)

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen on keskeinen osa opinnäytetyömme aihetta, sillä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisen työn keskiössä on tasa-arvon, yhdenvertaisuuden sekä osallisuuden edistäminen. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työote ohjaa tunnistamaan yhteiskunnallisia rakenteita, jotka tuottavat eriarvoisuutta, sekä rajaavat osallistumisen mahdollisuuksia. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisellä toiminnalla pyritään purkamaan syrjiviä ja eriarvoistavia rakenteita. Myös tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy opinnäytetyössämme, sillä vastaamme oppaan tekemisellä paikalliseen kehittämistarpeeseen. Oppaan kehittäminen tapahtui kumppanuuslähtöisesti yhteistyötahon työntekijöiden kanssa. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016, viitattu 29.3.2020.)

2 SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖOTE VUOLLE SETTLEMENTIN TYTTÖ- JA NAISERITYISESSÄ TYÖSSÄ

2.1 Tyttö- ja nais erityinen työ

1970-luvulla englantilaiset nuorisokulttuuritutkijat kiinnostuivat tyttö-kulttuureista, kun he huomasiivat, että tytöt olivat marginaalisessa suhteessa poikavaltaisiin alakulttuureihin. He alkoivat etsiä ”piilossa olevaa” tyttö-kulttuuria, joka löytyikin tyttöjen kamareista, haaveiden, meikkailun ja teknopoppevyjen kuuntelun täyteisestä tilasta. Tutkijat tulkitsevat tyttö-kulttuurin syntyneen vastauksena tyttöihin itseensä kohdistuvaan sortoon ja suojautumiseen tätä vastaan. Tutkijoiden mukaan tyttö-kulttuuri tarjosi suojaa poikien harjoittamalta seksismiltä ja auttoi tyttöjä työstämään elämänsä rajoituksia, mutta omassa kulttuurissaankin tytöt tulivat vielä sidotuiksi perinteiseen naisrooliin. Tuolloin tyttö-tutkimusta pohjattiin tasa-arvofeministiseen ajatteluun. Tämä katsantokanta perustui olettamukseen sukupuolten välisestä olemuksellisesta samankaltaisuudesta, ja tyttöjen alakulttuureja verrattiin poikien vastaaviin. 1980-luvulla virinneessä pohjoismaisessa tyttö-tutkimuksessa pyrittiin tutkimaan tyttö-kulttuureja vertaamalla niitä poikakulttuureihin. Pohjoismaisessa tutkimuksessa näyttäytyi sukupuolten olemuksellinen erilaisuus. Tyttö-kulttuureista itsessään pyrittiin etsimään sinänsä arvokkaita käytäntöjä. (Lähteenmaa & Näre 1992, 9–11.)

Tyttötyötä on toteutettu Suomessa sukupuolisensitiivisellä työotteella parikymmentä vuotta. Tyttötyön kehittämisen etujoukoissa on ollut Suomen settlementtiliiton nuorisotyö. Sukupuolisensitiivinen tyttötyö on saanut alkunsa 1990-luvun lopulla, jolloin alettiin kiinnittää huomiota siihen, että nuorisotyö tavoitti enimmäkseen poikia. Esimerkiksi nuorisotalot olivat hyvin poikavaltaisia tiloja, joissa tyttöjen omaehtoinen toiminta jäi vähemmälle huomiolle tai puuttui kokonaan. Settlementtinuorten liitossa käynnistyi vuonna 1998 Upea minä -tyttötyön hanke, jonka seurauksena syntyi Suomen ensimmäinen tyttöjen talo Helsinkiin vuonna 1999. Tyttötyö alkoi laajentumaan 2000-luvulla uusille paikkakunnille uusien toimijoiden ja toimintojen kautta. Settlementtien yhteyteen on perustettu Tyttöjen Taloja eri puolille Suomea, ja niiden lisäksi settlementtiliikkeessä tyttötyöllä on ollut pitkät perinteet nuorempien tyttöjen kanssa tehtävässä Isosisko- ja Tyttöjen Tupa -toiminnassa. (Mulari, Eischer & Uusitalo-Herttua, 2012, 6–8. Viitattu 27.2.2020.)

Tyttötyön tunnetuin muoto on edellä mainitut Tyttöjen Talot. Tällä hetkellä Tyttöjen Taloja on yhteensä seitsemän eri puolilla Suomea. Tyttöjen taloilla toteutetaan sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä naistietoista tyttötyötä sukupuolen moninaisuus huomioiden. Toiminnoissa huomioidaan kävijöiden tarpeet ja toiveet sekä pyritään vastaamaan myös erityistä tukea tarvitsevien kävijöiden tarpeisiin ja heidän elämännhallinnallisten valmiuksiensa vahvistamiseen. Lähtökohtana tyttötyössä on naiseksi kasvamisen erityispiirteistä nouseva lähestymistapa. Sen avulla tyttöjä ja nuoria naisia tuetaan kasvamaan oman näköisiksi voimaantuneiksi naisiksi yhteisöllisessä ilmapiirissä. Naistietoisuus tarkoittaa käsitteenä tietoisuutta ja ymmärrystä tyttöjen ja naisten kehityksestä, naistutkimuksen tuottamasta tiedosta, sekä tyttöjen sekä naisten kokemuksista. Lisäksi naistietoisuuteen kuuluu tietoisuus naisen historiasta, naissukupolvista, erilaisista naisten malleista eri aikakausina, myyteistä, yhteiskunnallisista arvostuksista ja odotuksista sekä näiden yhteyksistä omiin kokemuksiin. (Uusitalo-Herttua, 2012, 12–13. Viitattu 21.05.2020.)

Tyttötyössä keskeistä on tunnistaa ja tunnustaa erilaiset tyttökulttuurit, koska tyttötyön erityisyys näyttäisi rakentuvan tyttöjen kulttuurin kautta. Ammatillaisen tulisi tukea ja rohkaista nuoria löytämään heidän oma kulttuurinsa ja tapa olla tyttö ja kasvaa naiseksi. Anttila, Ojanen, Saarikoski & Timonen (2011, 135–137) määrittelevät artikkelissaan tyttökulttuuria tyttöjen jaettuna kokemusmaailmana, joka sisältää muun muassa yhdessä tuotettuja käytäntöjä, kokemuksia, elämyksiä, tunteita, asenteita ja tietoa. Tyttökulttuureja on tyttötutkimuksessa jäsennetty oman huoneen käsitteen kautta, jonka on nähty osuvasti kuvaavan tyttöjen keskinäisiä maailmoja. Käsitteellä on alun perin viitattu tytön omaan huoneeseen kodissa, mutta myöhemmin se on laajentunut käsittämään abstraktimmin ajatuksen tytön omasta tilasta. Nuorisotutkimuksessa on viime aikoina kiinnitetty huomiota julkisilla paikoilla, kuten kauppakeskuksissa aikaa viettäviin tyttöihin. Vain tytöille suunnattuja ei-kaupallisia tiloja on huomattavan vähän. Tällä hetkellä tähän tarpeeseen on olemassa Tyttöjen talot ja muut tyttötyön toimipisteet. Ne ovat tiloja, johon tytöt voivat kokoontua juttelemaan, harrastamaan ja viettämään aikaa yhdessä. Tilat vastaavat myös yhteisöllisyyden tarpeeseen, joka monen nuoren elämästä tänä päivänä puuttuu. (Anttila, Ojanen, Saarikoski & Timonen 2011, 135–137; Mulari ym. 2012, 8, viitattu 12.5.2020.)

Tyttöjen talojen toiminta pohjautuu settlementtitarvoihin. Tyttöjen Taloilla on myös omat arvot, joita ovat yksilöllisyys, moninaisuuden arvostaminen, tasa-arvo, ihmisen omiin voimavaroihin luottaminen, yhteisöllisyys, sekä naistietoisuus. Arvot näkyvät Tyttöjen Talojen toiminnassa joka tasolla nuorten aitona kohtaamisena ja kunnioittamisena. Parhaimmillaan Tyttöjen Taloilla on tärkeä paikka nuoren tukiverkostossa vaikeista elämäntilanteista selviytymisen tukena ja eheytymisessä

kohti normaalia elämää. Voimaannuttava kohtaaminen, ammatillinen rakastava katse, yhteisöllisyyden arvostaminen sekä voimaannuttavat työmenetelmät antavat pohjan työskentelylle Tyttöjen Taloilla. (Uusitalo-Herttua. 2012, 13, viitattu 12.5.2020.)

2.2 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli on käsitteenä monitahoinen. Suomen kielessä sukupuolelle on vain yksi sana, kun taas englanninkielisessä tutkimuskielessä on eriytetty käsitteet sex ja gender puhuttaessa sukupuolen biologiasta ja sosiaalisuudesta. Koska suomen kielessä sukupuolelle on käytössä vain yksi sana, on hyvä muistaa tarkentaa mistä näkökulmasta sukupuolesta puhutaan. (Juvonen, Rossi & Saresma 2010, 12.) Sukupuolen käsitteellä voidaan viitata esimerkiksi ruumiillisiin ulottuvuuksiin, kuten anatomiaan, kromosomeihin tai hormoneihin, sukupuolelle annettuihin sosiaalisiin merkityksiin ja sukupuolinormeihin tai sukupuoli-identiteettiin. Sukupuolella voidaan viitata myös juridiseen sukupuoleen, joka ilmenee henkilötunnuksesta. Juridisesti sukupuolia on Suomessa tällä hetkellä kaksi, jolloin henkilön sukupuoli määritellään syntymässä tai sukupuolenkorjausprosessin yhteydessä, joko mieheksi tai naiseksi. (THL 2020a, viitattu 28.5.2020.) Myös konservatiivisimmissä käsityksissä sukupuolta kuvataan luonnollisena, vain kahtena toisilleen vastakkaisina ja toisensa poissulkevinä ääripäinä, jotka toteutuvat täydellisimmillään yhtyessään vastapariinsa ja lisääntyessään. Tätä kutsutaan binääriseksi sukupuolikäsitykseksi. Jokaisen ihmisen kokemus sukupuolestaan on yksilöllinen, ja suositeltavin tapa ymmärtää sukupuoli on sukupuoli-identiteetin käsitteen kautta. Sukupuoli-identiteetin käsitteellä tarkoitetaan yksilötasolla itse määriteltyä kokemusta omasta sukupuolestaan. Ihminen voi olla mies, nainen, molempia, jotain muuta tai sukupuoleton. (Ahtola ym. 2019, 73–74; THL 2020a, viitattu 28.5.2020.)

Lähestymistavasta riippuen sukupuolta voidaan tarkastella eri tavoin. Esimerkiksi lääketiede tarkastelee sukupuolta muun muassa anatomisten, hormonaalisten ja geneettisten ominaisuuksien kautta. Humanistiset ja yhteiskunnalliset tieteenalat taas käsittelevät sukupuolta esimerkiksi kulttuurisena, sosiaalisena ja kokemuksellisenä ilmiönä. Eri lähestymistapojen näkemykset usein ristevät ja limittyvät keskenään ja ovat monin paikoin toisistaan riippuvaisia. Jotta sukupuolta ilmiönä on mahdollista ymmärtää, tulee huomioida siihen liittyvät erilaiset lähestymistavat sekä niiden väliset suhteet. (Ahtola ym. 2019, 73.) Leena-Maija Rossi toteaa artikkelissaan, että tällä hetkellä sukupuolentutkimuksessa on melko laaja yhteisymmärrys seksuaalisuuden ja sukupuolen historialli-

suudesta. Sukupuoli ja seksuaalisuus siis muuttuvat ajassa ja paikassa käsitysten niistä muuttuessa. (Rossi 2010, 23.) On siis tärkeää ymmärtää, että sukupuolelle annetut merkitykset muuttuvat ajassa ja kontekstissa.

Sukupuoleen ja sen moninaisuuteen suhtautuminen vaihtelee kulttuureittain ja alueittain, eikä ajatus kahdesta sukupuolesta ole hallitseva kaikissa maissa. Sukupuolen moninaisuus huomioidaan eri maiden lainsäädännössä eri tavoin, eivätkä kulttuuriset käsitykset aina mene yhteen lainsäädännöllisten määritelmien kanssa. Vaikka Suomessa juridisia sukupuolia on vain kaksi, kattaa tasa-arvolaki sukupuolen moninaisuuden. Tasa-arvolaisissa kielletään syrjintä sukupuolen, sukupuolen ilmaisun ja sukupuoli-identiteetin perusteella. (THL 2020a, viitattu 28.5.2020.) Useassa kulttuurissa vallitsee hyvin vahvasti sukupuolinormatiivinen ajattelu. Sukupuolinormatiivisuudella tarkoitetaan muun muassa niitä ajatuksia, asenteita ja käytäntöjä, jotka asettavat tiukat rajat sille, mitä pidetään sopivana tytöille ja pojille. Sukupuolinormatiiviseen ajatteluun liittyy yleensä myös ajatus siitä, että sukupuolia on vain kaksi. Lisäksi sukupuolet nähdään muuttumattomina ja toistensa vastakohtina. Oletus kaikkien yksilöiden heteroseksuaalisuudesta on myös osa sukupuolinormatiivista ajattelua. (Tanhua, Mustakallio, Karvinen, Huuska, & Aaltonen 2015, 10. Viitattu 3.11.2020.)

Sukupuolisensitiivisessä sosiaalisessa nuorisotyössä tiedostetaan, miten sukupuoli ja muut ihmisyden piirteet vaikuttavat ihmisen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin; miten ihmisiä kohdataan ja kohdellaan, millaisia mahdollisuuksia heille elämässä avautuu ja millaisista mahdollisuuksista he tulevat poissuljetuiksi. (Setlementtiliitto 2020a, viitattu 29.10.2020.)

Sukupuolen moninaisuuden huomioiminen on tärkeää kaikessa ihmisten kanssa tehtävässä työssä, mutta erityisesti lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä moninaisuuden huomioiminen on erityisen tärkeää. (THL 2020, viitattu 28.5.2020.) Yksi tapa huomioida sukupuolen moninaisuus, on perehtyä sukupuolisensitiivisen työn periaatteisiin ja hyödyntää niitä työssä.

2.3 Sukupuolisensitiivinen työote

Erja Anttonen (2007, 17. viitattu 3.11.2020) viittaa Airaksiseen ynnä muihin artikkelissaan sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä; sukupuolisensitiivisyys (Gender sensitivity) on ollut esimerkiksi kansainvälisessä kehitysyhteistyössä mukana jo 1980-luvulta alkaen. Naiset kehityksessä teoria (WID Women in development) juontaa juurensa jo 1970-luvulle asti. Gender-näkökulman käyttäminen Suomen kehitysyhteistyössä ei ole ollut vapaaehtoinen valinta, vaan

se on tullut muun muassa 1980-luvulla laaditun YK:n naisten syrjinnän poistamista koskevan yleis-sopimuksen mukana. Oinonen, Rautiainen-Keskustalo, & Tiilikka (2016, 169–170, 177.) toteavat artikkelissaan ”1970 – luvun tyttökansalainen, peruskoulu ja media”, että 1970-luvulla Suomessa elettiin suurien ja nopeiden yhteiskunnallisten muutosten aikaa. Tuolloin yhteiskunnallisessa ajattelussa korostui vahvasti demokratia ja tasa-arvo. Niin koulussa kuin mediassakin tyttöjä kannustettiin kehittämään itseään ja näkemään itsensä yksilönä. Samalla tyttöjen kuitenkin tuli pyrkiä ymmärtämään yhteiskuntaa ja hoivaamaan muita. Vaikuttaa siltä, että tyttöjen ja naisten arvokkaina pidetyt ominaisuudet ja tytöille ja naisille asetetut odotukset eivät ole sisällöllisesti juuri muuttuneet.

Setlementtiliitto on tuottanut setlementeissä tehtävän tyttötyön tueksi Tyttötyön kansion (2012). Kansio on eräänlainen käsikirja, johon on koottu keskeiset käsitteet ja työ- ja toimintatavat sukupuolisensitiivisessä tyttötyössä. Tyttötyön kansion mukaan sukupuolisensitiivisyyden voi lyhyesti tiivistää herkkyydeksi huomioida sukupuolen monimuotoinen merkitys ja erilaiset vaikutukset nuorten kasvussa. Olennainen osa sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä työtettä on työntekijän omien arvojen ja normien tunnistaminen sekä reflektointi. Työote edellyttää, että työntekijä tiedostaa ne käsitykset, jotka ohjaavat hänen ajatteluaan liittyen sukupuolirooleihin ja kulttuureihin. Lisäksi on tärkeää, että työntekijä kykenee tarkastelemaan kriittisesti niitä stereotyyppisiä ajatuksia, jotka ohjaavat hänen toimintaansa. Puhumme paljon tasa-arvosta, mutta silti yhteiskuntamme tarjoaa nuorille erilaisia sukupuolitettuja malleja, jotka ovat usein varsin stereotyyppisiä. Sukupuolisensitiivisessä työssä pyritään purkamaan, avaamaan ja laajentamaan sukupuolirooleja sekä sukupuolittuneita käyttäytymismalleja. Sukupuolisensitiivisessä tyttötyössä tyttöjä kannustetaan ja tuetaan pohtimaan ja etsimään omannäköistä tapaa toteuttaa tyttöyttä moninaisten mallien ja vaihtoehtojen joukosta. (Mulari, Eischer & Uusitalo – Herttua, 2012, 10. Viitattu 21.05.2020.)

Outi Ylitapio – Mäntylä määrittelee teoksessa *Villit ja kiltit – tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille* sukupuolisensitiivisyyden taidoksi tarkastella sukupuolta biologisuuden lisäksi myös sosiaalisen ja kulttuurisen määrittelyjen näkökulmista. Sensitiivisyyttä, eli herkkyyttä on sukupuolten ja yksilöiden välisten erojen huomioiminen ja asioiden monelta kannalta tarkastelu. Oman toiminnan reflektion lisäksi sukupuolisensitiivisyys on taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä myös muiden toiminnassa. Sukupuolisensitiivisyyden käsite sekoittuu usein sukupuolineutraaliuden käsitteeseen. Sukupuolineutraalissa ajattelussa sukupuoli jätetään huomioimatta kokonaan, ja neutraalius määrittyy tasaisuutena ja samankaltaisena toimintatapana yksilöiden eroista huolimatta. Sukupuolineutraalius voi estää kasvatuksen sukupuolittuneiden käytäntöjen huomaamisen ja huomioimisen, eikä

näin ollen takaa kaikille tasa-arvoista kasvatusta. Sukupuolisensitiivisessä ajattelussa taas tunnustetaan ja tunnustetaan, että sukupuoli tuottaa eroja ja eriarvoisuutta. Kun tunnustetaan, että sukupuoli tuottaa eriarvoista kohtelua esimerkiksi työelämässä, on eriarvoiseen kohteluun mahdollista myös puuttua. Sukupuolisensitiivisessä työssä hyväksytään yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus nähdään rikkautena. (Ylitapio – Mäntylä 2012, 25–26.)

Keskustelu sukupuolesta herättää monenlaisia tunteita ihmisten välisissä kanssakäymisissä. Sukupuoli on ihmistyössä tärkeää ymmärtää pelkän biologisen ominaisuuden lisäksi myös sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa. Biologiasta tuleva kaksinapainen sukupuoli jako korostaa helposti sukupuolittuneita käytäntöjä sekä naisten ja miesten eroa. Tällöin kaksinapaisen jaon ulkopuolella olevat henkilöt jäävät keskustelujen ja ryhmien ulkopuolelle. Opimme sukupuolittavia toimintatapoja ja ajatusmalleja lapsuudestamme saakka havainnoidessamme maailmaa ja toisia ihmisiä. Sukupuolittavat toimintatavat ovat kulttuurissamme siis syvällä ja usein tiedostamattomia. Tämän vuoksi toiminta- ja ajatusmallien purkaminen ja muuttaminen aiheuttaa monia tunteita. (Ylitapio - Mäntylä, 2012, 16–17.)

Setlementtiliitto määrittelee sukupuolisensitiivistä työtä sosiaalisen nuorisotyön näkökulmasta siten, että työssä tiedostetaan miten sukupuoli ja muut ihmisyyden piirteet vaikuttavat yksilön kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin. Työskentelyssä kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten ihmiset tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi, millaisia mahdollisuuksia heille elämässä tarjoutuu, sekä millaisista mahdollisuuksista heidät jätetään ulkopuolisiksi. Ammatilliselta luonteeltaan sukupuolisensitiivinen nuorisotyö on jatkuvasti kehittyvää, jossa teoria, käytäntö ja toiminnan kriittinen reflektio nivoutuvat yhteen ja muodostavat erottamattoman kokonaisuuden. Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön toimijan osaaminen rakentuu niin eettisestä, teoreettisesta, kuin käytännöllisestäkin osaamisesta. (Setlementtiliitto 2020a, viitattu 29.10.2020.) Sukupuolisensitiiviselle sosiaaliselle nuorisotyölle ei voida nimetä yhtä tiettyä taustateoriaa; mutta sosiaalipedagogiikka antaa hyvän kehyksen ymmärtää sukupuolisensitiivisyyden ja sosiaalisen nuorisotyön keskeisiä toimintaperiaatteita ja yleisiä tavoitteita (Loisto settlementti 2020, viitattu 29.3.2020). ”Sosiaalipedagogiikassa ihminen ymmärretään olennoksi, jota luonnehtivat samanaikaisesti hänen yksilöllinen potentiaalinsa ja arvokkuutensa, sekä yhteisöllinen ominaislaatunsa” (Nivala & Ryyänen, 2019, 89).

Setlementtityön tavoitteena on yhdenvertaisuuden, moniarvoisuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen. Toiminnan lähtökohdana ovat yksilön kunnioitus, moninaisuuden arvostaminen, heikoimpien tukeminen sekä luottamus ihmisiin ja heidän voimavaroihinsa. (Setlementtiliitto

2020b, viitattu 13.2.2020.) Ihmisen arvokas kohtaaminen ja yhteisöllisyys ovat sukupuolisensitiivisyyden ohella tärkeitä arvoja setlementtien tekemässä työssä. Kantavana ajatuksena työskentelyssä on se, että asioita tehdään yhdessä ihmisten kanssa rinnalla kulkien. Setlementtityön työssä aidon kohtaamisen tavoitteena on ihmisen oman kokemusmaailman hahmottaminen ja ymmärtäminen ennakkoluulottomasti. Tämän myötä voidaan löytää asioille yhteisiä merkityksiä ja asettaa tavoitteita. Kohtaamisen keskiössä on turvallinen ja luottamuksellinen tunneside nuoren ja työntekijän välillä. Yhteisöllisyys on sekä arvo, että työväline. Aikuisen on pidettävä huolta siitä, että jokainen mahtuu yhteisöön mukaan omana itsenään ja toisia kunnioittaen. Turvalliseen yhteisöön kuuluminen on lapselle ja nuorelle tärkeää. Yhteisöön kuuluminen ehkäisee syrjäytymistä. Käytännössä yhteisöllisyys näkyy toiminnassa, jossa yhdessä suunnitteleminen, toteuttaminen ja tehdyn juhlistaminen luovan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja antavat kokemuksen niin itsensä kuin toisten kunnioituksesta. (Mulari, ym., 2012, 11. Viitattu 21.05.2020.)

Kulttuurisensitiivinen työote

Sukupuolisensitiivisen työotteen rinnalla yksi keskeinen Tyttöjen Talon työtä ohjaava periaate on kulttuurisensitiivisyys. Kulttuurisensitiivisyys pitää sisällään paljon samankaltaisia periaatteita kuin sukupuolisensitiivisyys, joten on hyvä avata kulttuurisensitiivisyyden käsitettä sukupuolisensitiivisyyden käsitteen rinnalla.

Kulttuuri- ja sukupuolisensitiiviseen työotteeseen sisältyykin oleellisesti työntekijän omien arvojen ja normien tunnistaminen ja refleктоiminen. Työote edellyttää oman ajattelun, sukupuolirooleihin ja eri kulttuureihin liittyvien käsitysten tiedostamista sekä omaa toimintaa ohjaavien stereotyyppien kriittistä tarkastelua. (Mulari ym. 2012, 10. Viitattu 7.5.2021.)

Kulttuuri on tapa, jolla ihmiset, jotka asuvat tietyllä alueella, organisoivat elämänsä ja tapansa olla. Kulttuuri toimii orientaationsysteeminä, jonka keskeisiä piirteitä ovat ajattelun, arvojen ja käyttäytymisen muodot, jotka ovat itsestään selviä ja normaaleja tietyn kulttuurin edustajalle (Mielenterveys-talo 2021, viitattu 7.5.2021) Kulttuurisensitiivisyys on halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää eri kulttuuri- ja katsomustasoista tulevia ihmisiä. Työssä kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa muun muassa sen huomioimista, että tytöt eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä. Kulttuurisensitiivisyys herkistää huomioimaan tyttöjen välisiä eroja ja kohtaamaan jokaisen ainutkertaisena yksilönä. Kulttuureilla tarkoitetaan erilaisia olemisen tapoja, joita nuoren elämässä määrittävät esimerkiksi nuorisokulttuurit, erilaiset elämäntavat, seksuaalinen suuntautuminen ja yhteiskunnallinen osallistuminen. Erilaisilla kulttuureilla saattaa olla merkittävä rooli nuoren identiteetin kehityksessä. (Mulari ym. 2012, 10. Viitattu 7.5.2021; THL 2020b, viitattu 7.5.2021.)

Kulttuurisensitiivisyys työtteenä tarkoittaa ammattilaisen kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja. Se on arvostavaa, niin sanallista, kuin sanatonta kohtaamista ja viestintää ammattilaisen ja asiakkaan välillä niin, että vuorovaikutuksessa kummallekin osapuolelle sallitaan oman kulttuurinsa ilmaisu, sekä mahdollistetaan hyväksytyksi ja kuulluksi tuleminen. Kulttuuritaustamme lisäksi jokainen meistä on myös yksilö omine tarpeineen. Tämä on erityisen tärkeää muistaa eri kulttuurista tulevan asiakkaan kohtaamisessa. Asiakas on nähtävä ensisijaisesti yksilönä kulttuuristen stereotyyppien sijaan. On tärkeää, että työntekijä reflektoi oman kulttuuri- ja katsomustaustansa vaikutusta ja merkitystä itselleen, sekä sitä miten oma kulttuuritausta vaikuttaa omiin asenteisiin ja työskentelyyn. (THL 2020b, viitattu 7.5.2021.)

Eri kulttuureista puhuttaessa usein joko korostamme tai vähättelemme kulttuurin merkitystä. Molemmat tavat voivat johtaa siihen, että henkilö näkee kulttuurit kapea-alaisesti ja stereotyyppiat korostuvat. Tämän vuoksi monikulttuurinen tarkastelutapa on suositeltava. Monikulttuurisuuden käsite ottaa jossain määrin huomioon tarkasteltavien kulttuureiden yhtäläisyydet, sekä eroavaisuudet. Monikulttuurisuus on osa kulttuurisensitiivisyyttä. Kulttuurisensitiivisyys ottaa huomioon eri kulttuurit arvottamatta niitä. Kaikki kulttuurit ja katsomukset ovat samanarvoisia, mutta niiden toteuttaminen ei saa rikkoa lakia tai esimerkiksi ihmisoikeuksia. Tällaisessa ristiriitatilanteessa on tärkeää erottaa ihminen ja teot toisistaan. Voimme tuomita esimerkiksi rikollisen teon, mutta emme ihmistä tai kulttuuria, joka tekoon liittyy. (Kimanen 2018, viitattu 7.5.2021.)

3 VUOLLE TYTTÖJEN TALO OULUSSA

Opinnäytetyön yhteistyökumppanimme toimi Vuolle Tyttöjen Talo Oulussa. Tyttöjen Talo toimii osana Vuolle Setlementin hyvinvointipalveluita, jotka tuottavat yksilön voimavaroja vahvistavia palveluita ja toimintaa erilaisille ihmisryhmille Oulun alueella. Vuolle Tyttöjen Talo on avoin kohtauspaikka 10–29-vuotiaille tytöille ja nuorille naisille sukupuolen moninaisuus huomioiden Oulun alueella. Talon kaikkea toimintaa ohjaa sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työote. Vuolle Tyttöjen Talolla tehdään erityistason sosiaalista nuorisotyötä tyttö- ja nais erityisestä näkökulmasta. Toiminnan tavoitteena on ensisijaisesti tukea nuoren kasvua ja kehitystä vahvistamalla omien voimavarojen etsimistä ja niiden löytämistä nuoren hyvinvoinnin vahvistamiseksi. (Vuolle Setlementti 2020a, viitattu 23.3.2021.) Tyttöjen Talon toimintoihin kuuluu esimerkiksi yhteisö- ja ryhmätoimintoja sekä yksilöohjausta erilaisten nuoren elämään liittyvien teemojen ympärillä. Yksi keskeisistä toiminnoista Tyttöjen Talolla on seksuaalineuvonta, sekä seksuaaliväkivaltatyö. Seksuaalineuvontaa voi saada yksilötapaamisissa tai ryhmissä, mutta seksuaalisuus on sallittu puheenaihe kaikissa toiminnoissa. (Vuolle Setlementti 2020a, viitattu 22.05.2020.)

Vuolle Setlementti ry on yksi setlementtiliiton paikallisista jäsenyhdistyksistä. Setlementtitoimintaa on Oulussa ollut vuodesta 1944. Vuolle Setlementin toiminnassa on vuosittain mukana noin 10 000 asiakasta, ja se työllistää suoraan noin 350 henkilöä. Ennaltaehkäisevät ja korjaavat palvelut on suunnattu kaikille ikäryhmille. Palveluihin kuuluu muun muassa asumis- ja ohjauspalveluita, väkivaltatyön palveluita sekä rikosuhripäivystys. Toinen Vuolle setlementin keskeinen palvelukokonaisuus on Vuolle Opisto, jossa tarjotaan yleissivistävää koulutusta ja erilaisia kulttuuri – ja harrastusopintoja. Opistossa on sekä kansalaisopisto että kansanopistokoulutusta. Kolmas Vuolle setlementin tarjoama palvelukokonaisuus on Pikku-Syöte, jossa tuotetaan vapaa-ajan palveluita ja nuorisotoimintaa. Pikku – Syötteellä tarjotaan muun muassa erilaisten teemojen ympärille rakennettuja leirejä ja tapahtumia, joiden ympäristönä toimii Pikku – Syöteen luonto. (Vuolle Setlementti, 2020b. Viitattu 22.05.2020.)

Setlementtiliike on yksi maamme merkittävimmistä valtakunnallisista sivistys- ja sosiaalisen työn tekijöistä, jolla on historiansa jo sadan vuoden takaa. Suomessa setlementtiliikkeen muodostavat vuonna 1918 perustettu Suomen Setlementtiliitto sekä sen paikalliset jäsenyhdistykset. Setlementtiliikkeellä on erimuotoista toimintaa noin 50 paikkakunnalla. Setlementtityön ideologia perustuu

vahvasti yhteisöllisyyteen, ja sen voimaannuttavaan vaikutukseen. Perustana on myös yksilöllisyyden, sekä moninaisuuden huomioiminen ja arvostaminen kaikessa toiminnassa. Setlementtiliike on sitoutunut erityisesti vaikeassa asemassa olevien ihmisten tukemiseen ja heidän asemansa edistämiseen. (Setlementtiliitto 2020c, viitattu 21.5.2020.)

Kohderymänä opinnäytetyössämme ovat Tyttöjen Talolla työskentelevät uudet työntekijät ja opiskelijat, koska opas on suunnattu heille Tyttöjen Talon toimintaan perehtymisen tueksi. Hyödynsääjänä opinnäytetyössämme on Tyttöjen Talon kävijät sekä perehdyttävät työntekijät. Opas helpottaa perehdyttämistä ja hyvä perehdytys takaa, että uudetkin työntekijät tuntevat Tyttöjen Talon toimintamallin. Kävijälle tämä näkyy turvallisena ja mukavana tilana, johon tulla viettämään aikaa yhteisössään. Perehdyttävälle työntekijälle on hyötyä valmiista materiaalikokonaisuudesta, sillä se helpottaa suunnittelua ja säästää aikaa. Valmis opas toimii myös muistin tukena perehdytysprosesissa.

Opinnäytetyöprosessin aikana meillä on ollut Tyttöjen Talolta yksi yhteyshenkilö, joka on toiminut opinnäytetyöprosessissamme ohjaajana yhteistyökumppanimme taholta. Viittamme häneen jatkossa yhteyshenkilönä. Yhteydenpito Tyttöjen Talolle on tapahtunut yhteyshenkilömme kautta, hän on välittänyt viestimme muille työntekijöille sekä koonnut esimerkiksi palautteet meille. Hän on myös vastannut prosessin varrella kysymyksiimme.

4 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa perehdytysopas sukupuolisensitiiviseen työhön Vuolle Tyttöjen Talolle. Opas on kohdennettu Tyttöjen Talon uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Oppaan tarkoituksena on toimia Tyttöjen Talon Työntekijöille työvälineenä perehdyttämisessä ja koulutuksissa, sekä itseopiskelumateriaalina aiheeseen perehtyjälle. Tarve oppaalle syntyi siitä, että Vuolle Tyttöjen Talon perehdytysmateriaaleissa ei ennestään ollut kirjallista materiaalia, jossa olisi avattu sukupuolisensitiivistä työtettä, vaan perehdytysmateriaalia on koottu monista eri lähteistä.

Oppaan suunnittelun alkuvaiheessa toteutimme alkukartoitushaastattelun (liite 1) Vuolle Tyttöjen Talon työntekijöille. Haastattelun pohjalta loimme oppaalle laatutavoitteet, jotka ovat ohjanneet tuotteen kehitysprosessia alusta asti. Alkukartoituksessa tuli ilmi, että työntekijöiden mielestä yksiin kansiin koottu materiaalipaketti helpottaisi perehdyttämistä, mutta myös asian ymmärtämistä. Lyhyen aikavälin tavoitteemme oli tuottaa yhteistyökumppanin toiveiden mukainen opas, johon on koottu tiiviisti tärkein tieto sukupuolisensitiivisestä työskentelystä Vuolle Tyttöjen Talolla. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että opas jää työvälineeksi Vuolle Tyttöjen Talon työntekijöille helpottamaan uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdyttämistä. Opas helpottaa perehtyjää sisäistämään Tyttöjen Talon arvomaailman ja sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisen työskentelyn periaatteita sekä omaksumaan nämä periaatteen osaksi omaa työskentelyä. Työntekijöiden ja opiskelijoiden hyvä perehtyneisyys sukupuoli- ja kulttuurisensitiiviseen työhön näkyy Tyttöjen Talon kävijöille turvallisena tilana mahdollisista työntekijävaihdoksista riippumatta.

Tuotteen laadulla tarkoitetaan tuotteen ominaisuuksista muodostuvaa kokonaisuutta, johon perustuu tuotteen kyky vastata siihen kohdistuviin odotuksiin. Laadukas tuote vastaa käyttäjän tarpeeseen ja tuotteen tuoma vaikutus täyttää asiakkaan odotukset mahdollisimman hyvin. (Jämsä & Manninen 2000, 127–128.) Alkukartoitushaastattelun perustella oppaamme laatutavoitteiksi valikoitui helppokäyttöisyys, käytännönläheisyys, monikäyttöisyys sekä tiedon virheettömyys. Helppokäyttöisyys tulee oppaaseen selkeästä ulkoasusta ja kielestä. Oppaassa käytettävät käsitteet on avattu oppaassa ja asiat on esitelty tiiviisti ja helposti ymmärrettävästi. Käytännönläheisyys näkyy oppaassa reflektoina tehtävinä, jotka ohjaavat lukijaa peilaamaan oppaan teoriaa omaan ajatusmaailmaan ja työskentelyyn. Reflektoinnalla oppaan teoriaa on mahdollista ottaa käyttöön työssään. Oppaan monikäyttöisyys tulee siitä, että opas on rakennettu osioista, jotka muodostavat joh-

donmukaisen kokonaisuuden, mutta ovat käytettävissä myös toisistaan erillisinä, itsenäisinä kokonaisuuksina. Lisäksi opas palvelee monia käyttäjiä, kuten perehdyttäjää, perehtyjää sekä henkilöitä, jotka haluavat tutustua Vuolle Tyttöjen Talon toimintaan. Neljäntenä laatukriteerinämme oli tiedon virheettömyys. Tällä tarkoitamme, että tieto on ajantasaista ja vastaa yhteistyökumppanin arvoja.

Omina oppimistavoitteinamme oli syventää ammatillista osaamistamme sosiaalialan kompetensien mukaisilla osa-alueilla. Prosessin aikana halusimme lisätä ymmärrystämme sukupuolisensitiivisestä työotteesta ja siitä, miten se käytännössä näkyy sosiaalialan työssä. Prosessin aikana tutustuimme myös setlementtityöhön ja kolmannen sektorin työhön sosiaalialalla. Lisäksi tavoitteenamme oli projektisuunnitelman laatimiseen ja projektin toteuttamiseen liittyvien asioiden oppiminen.

5 TOTEUTUS

5.1 Suunnittelu

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Vuolle Tyttöjen Talon kanssa. Prosessin kuvauksessa on sovellettu Jämsän & Mannisen (2000) tuotteistamisen prosessin vaihteita, joita ovat ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideavaihe, luonnosteluvaihe, kehittälyvaihe ja viimeistelyvaihe. Opinnäytetyömme alkuvaiheesta asti oli tiedossa, että haluamme tehdä oppaan tai muun toiminnallisen opinnäytetyön. Sukupuolisensitiivisyys kiinnosti meitä aiheena ja pyysimme Vuolle Tyttöjen Taloa yhteistyökumppaniksemme, sillä heillä on Oulun alueella vahvin osaaminen sukupuolisensitiivisyydestä. Idea oppaasta syntyi yhteisten keskustelujen myötä ja päädyimme toteuttamaan perehdytysoppaan sukupuolisensitiivisestä työstä Vuolle Tyttöjen Talon uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Tarve oppaalle syntyi siitä, että sukupuolisensitiivisestä työstä on valmiiksi paljon materiaalia, mutta yhtä yhtenäistä materiaalia sukupuolisensitiivisestä työstä ei ole. Lisäksi Tyttöjen Talolle kaivattiin nimenomaan heille suunnattua omaa perehdytysopasta.

Kun on tehty päätös siitä, millainen tuote on aikomuksena suunnitella ja valmistaa, käynnistyy tuotteen luonnostelu. Ominaista luonnostelulle on analyysi siitä, mitkä eri tekijät ja näkökulmat ohjaavat tuotteen suunnittelua ja valmistamista (Jämsä & Manninen, 2000, 43.) Luonnosteluvaiheessa hyödynsimme erityisesti Tyttöjen Talon työntekijöiden asiantuntemusta tekemällä heille alkukartoitushaastattelun (Liite 1). Alkukartoitushaastattelun toteutimme sähköpostihaastatteluna, sillä emme koronaviruspandemian vuoksi voineet tavata kasvotusten alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Sähköpostilla toteutettuna saimme haastattelun toteutettua joustavasti etänä. Haastattelun toteutushetkellä Tyttöjen Talolla työskenteli neljä työntekijää, joista kaksi vastasi alkukartoitushaastatteluumme. Työntekijämäärään nähden pidimme vastaajamäärää riittävän kattavana.

Haastattelussa kysyimme muun muassa sitä, miten sukupuolisensitiivisyys sekä tyttö- ja nais erityinen työ näkyvät konkreettisesti Tyttöjen Talon arjessa, mitkä lait ja asetukset ohjaavat keskeisesti työtä, sekä toiveita ja ajatuksia tulevaan oppaaseen liittyen. Molemmista vastauksissa lakien osalta painotettiin nuorisolain (1285/2016) olevan yksi keskeinen Tyttöjen Talon toimintaa ohjaava laki. Myös sosiaalihuoltolaki (1301/2014), lastensuojelulaki (417/2007), YK:n lapsen oikeudet (60/1991) perustuslaki (731/1999) sekä Istanbulin sopimus (53/2015) mainittiin keskeisinä työtä ohjaavina

lakeina ja asetuksina. Lakeja ja asetuksia toivottiin myös käsiteltävän suhteessa sukupuolisensitiiviseen nuorisotyöhön.

Vastaukset ohjasivat meitä rajaamaan oppaassa käsiteltävät teemat ja näkökulmat sopiviksi yhteistyökumppanimme toimintaan. Vastauksista nousi oppaalle myös seuraavanlaisia toiveita: selkeä ulkoasu sekä oppaan sisältö jäsennetty selkeästi oikein painopistein. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta hyödyntää opasta myös erillisinä osioina. Kannatusta saimme omalle ideallemme siitä, että opas sisältäisi jonkinlaisia tehtäviä tai kysymyksiä, joiden avulla teemoja on helpompi alkaa käsitellä. Toiveiden perusteella päädyimme laatutavoitteisiin, joita ovat helppokäyttöisyys, käytännönläheisyys, monikäyttöisyys, sekä tiedon virheettömyys.

Alkukartoitus haastattelun perusteella rajasimme myös oppaan aihealueet. Oppaan asiasisällöiksi muodostuivat Vuolle Tyttöjen Talon ja Vuolle Setlementin toiminnan esittely, Vuolle Setlementin arvot, Tyttö- ja nais erityinen työ sekä sukupuoli ja kulttuurisensitiivinen työ. Alkukartoituksen perusteella päädyimme siihen, että oppaaseen tulee asiasisältöä tukevaa materiaalia, kuten sanasto oppaan keskeisistä käsitteistä sekä materiaalivinkkejä, joiden avulla aiheeseen on mahdollista perehtyä enemmän. Sukupuolisensitiivistä työtä tehdään vahvasti omalla persoonalla, joten oppaaseen suunniteltiin myös asiasisällön lomaan reflektioivia kysymyksiä sekä oppaan loppuun reflektiivinen osio, jossa on erilaisia kysymyksiä pohdittavaksi perehtyjälle. Oppaassa olevilla kysymyksillä on tarkoitus herättää perehtyjää pohtimaan omaa suhdettaan sukupuolisensitiiviseen työhön, sekä auttaa refleктоimaan itseään sukupuolisensitiivisen työn tekijänä.

5.2 Toteutus

Tässä vaiheessa tuotteen kehittäminen etenee luonnosteluvaiheessa valittujen ratkaisuvaihtoehtojen, periaatteiden, rajausten ja asiantuntijayhteistyön mukaisesti. Usein tuotteen kehittämisen ensimmäinen vaihe on ns. työpöytäkirjojen tekeminen. Aineettoman tuotteen kohdalla tämä voi olla esimerkiksi oppaan asiasisällön jäsenitys. (Jämsä & Manninen 2000, 54.) Ensimmäisessä vaiheessa aloimme tehdä suunnitelmiamme mukaista luonnosta ja jäsentelyä oppaan sisällöstä. Asettamamme laatutavoitteet ohjasivat oppaan kehitysprosessia asiasisällön ja jäsenityksen osalta. Opas toteutettiin suunnitelman mukaan sähköisenä oppaana ilmaisella Canva -suunnitteluohjelmalla. Oppaan voi halutessaan tulostaa käyttöönsä, mutta sitä ei ole painettu fyysiseksi tuotteeksi. Halusimme huomioida oppaassa Vuolle Setlementin arvon ekologisuudesta, johon kuuluu muun

muassa paperin säästäminen. Lisäksi sähköinen opas on helpommin saavutettavissa, levitettävissä sekä päivitettävissä.

Yhteistyökumppanin kanssa on sovittu, että heillä on oppaaseen rinnakkainen käyttöoikeus, mikä tarkoittaa, että heillä on lupa päivittää sekä täydentää opasta halutessaan. Yhteistyökumppanilla on oikeus jakaa opasta Vuolle setlementin sisällä sekä järjestämissään koulutuksissa. Opas julkaistaan myös Vuolle Tyttöjen Talon internet sivuilla, josta se on luettavissa vapaasti. Yhteistyökumppanin kanssa on sovittu, että oppaan alkuperäiset tekijät mainitaan tekijöinä myös mahdollisesti päivitettyssä versiossa. Yksi laatutavoitteistamme oppaalle on tiedon virheettömyys, joka sisältää muun muassa sen, että tieto on ajantasaista. Antamalla rinnakkaiset käyttöoikeudet ja oppaan muokkausoikeuden opas kestää myös aikaa, kun tietoperustaa on mahdollista päivittää ja täydentää.

Oppaan visuaaliseen ilmeeseen ei tullut yhteistyökumppanilta toiveita, joten saimme visuaalisen ilmeen ja kuvituksen suunnitteluun vapaat kädet. Halusimme kohdentaa oppaan perehdytettävälle työntekijälle tai opiskelijalle. Koska oppaan keskiössä on sukupuolisensitiivisyyteen mahdollisesti ensimmäistä kertaa perehtyvä henkilö, halusimme tehdä oppaasta selkeän ja helppolukuisen tietopakettin, joka antaa pohjan lähteä syventämään sukupuolisensitiivistä osaamistaan. Ideoinnin alkuvaiheessa oppaan kantavaksi teemaksi nousi ajatus sukupuolisensitiivisyydestä päättymättömänä matkana. Matka vertauksesta saimme idean, että oppaan voisi toteuttaa ikään kuin matkaoppaana, jossa eri aihealueet olisivat matkakohteita. Lisäksi oppaan visuaalisen ilmeen ja kuvituksen oli tarkoitus olla matkustusteemainen. Tässä vaiheessa syntyi myös toinen oppaan kantavista ajatuksista; sukupuolisensitiivisyys on työotteena kompassi, joka ohjaa työtä ja työn suunnittelua.

Alkukartoitushaastattelun vastaukset tukivat ideaamme, sillä haastatteluvastauksissa painotettiin sukupuolisensitiivisyyden olevan kaikkea työtä läpileikkaava arvo, joka vaatii toteutuakseen työntekijältä jatkuvaa reflektiota. Saimme yhteistyökumppaniltamme hyväksynnän oppaan toteuttamiselle matkaoppaan muodossa. Toteuttaessamme opasta emme saaneet ideaa matkaoppaasta toteutettua visuaalisen ilmeen osalta. Ajatus sukupuolisensitiivisyydestä matkana ja työn kompassina jäi kuitenkin oppaan kantavaksi teemaksi. Ajatus on esitelty lukijalle oppaan johdantotekstissä. Lisäksi teema näkyy oppaan sisällöissä muun muassa reflektioivissa tehtävissä, jotka tukevat ja kannustavat pohtimaan lukijan omaa suhdetta sukupuoleen ja sukupuolisensitiivisyyteen.

Opasta tehdessämme emme löytäneet riittävästi matkustusteemaista kuvitusta, joka olisi sopinut suunniteltuun visuaaliseen ilmeeseen. Luovuttuamme matkaopas ideasta aloimme etsiä kuvia, jotka sopivat Vuolle Tyttöjen Talon tunnelmaan ja edustaisivat sukupuolen ja kulttuurien moninaisuutta. Kuvituksen väryksessä huomioimme Vuolle Tyttöjen Talon tunnelman lisäksi myös Vuolle Settlementin värit, jotka ovat oranssi, vihreä, musta ja valkoinen. Kuvitukseen valikoitui lämpimiä sävyjä sekä kuvia, joista välittyi Tyttöjen Talon arvoista sukupuolen ja kulttuurien moninaisuus ja yhteisöllisyys.

Kun oppaan tuotteen tavoitteena on informoida tai opastaa tuotteen käyttäjää, valitaan tekstityyliksi asiattyli (Jämsä & Manninen 2000, 56–57). Oppaamme on suunnattu ammattilaisten käyttöön, joten oli selvää, että opas kirjoitetaan asiattyllillä ja asiasisältöjen lähteet ovat oppaassa löydettävissä. Päädyimme poikkeamaan hieman asiattylistä oppaan johdantotekstissä ja tehtävissä, jotka puhuttelevat lukijaa henkilökohtaisemmin. Puhuttelevaan tyyliin päädyttiin, koska se sopi mielestämme Tyttöjen Talon tärkeään arvoon kohtaamisesta. Puhuttelevien osioiden on tarkoitus kohdata lukija niin henkilökohtaisella tasolla, että hänen on mahdollista pysähtyä reflektoimaan asiasisältöä suhteessa omiin arvoihin ja käsityksiin.

5.3 Arviointi

Tuotemuodosta riippumatta, kehittäelyprosessin eri vaiheissa tarvitaan palautetta ja arviointia. Palautetta olisi hyvä hankkia sellaisilta tuotteen loppukäyttäjiltä, joille kehitetty tuote ei ole ennalta tuttu. (Jämsä & Manninen 2000, 80.) Prosessin aikana muokkasimme opasta Tyttöjen talon työntekijöiltä ja opiskelijoilta saamamme palautteen perusteella. Tyttöjen Talon opiskelijoiden antama palaute oli yksi tärkeä osa tuotteen viimeistelyvaihetta, sillä opas on suunniteltu juuri uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden käyttöön. Opiskelijat olivat myös tuotteen valmistusprosessista riippumattomia arvioijia. Palautetta kerätessämme painotimme oppaan laatutavoitteita. Keräsimme palautetta oppaan luonnoksesta, välipalautetta oppaan ensimmäisestä versiosta ja lopuksi pyysimme loppupalautteen.

Pyysimme ensimmäisen kerran palautetta oppaasta oppaan luonnosteluvaiheessa. Oppaan luonnosvaiheen palautetta ja sen pohjalta toteutettuja muutoksia on kuvattu taulukossa 1. Suurin osa tietoperustasta oli jo palautteenkeruuvaiheessa valmis. Olimme myös miettineet ja luoneet kuvituksen oppaaseen. Lähetimme oppaan luonnoksen sähköpostitse Tyttöjen Talon henkilökunnalle

kommentoitavaksi. Keräsimme palautetta jo tässä vaiheessa, sillä halusimme varmistaa, että oppaan rakenne, tietoperusta sekä kuvitus vastaa yhteistyökumppanimme arvoja ja toiveita. Erillistä palautelomaketta emme tässä vaiheessa laatineet vaan oppaan luonnoksesta sai antaa avoimesti palautetta.

Tässä vaiheessa saimme positiivista palautetta oppaan selkeästä rakenteesta, sekä siitä, että tietoperusta, lait, ja pohdintatehtävät muodostivat vaihtelevan, mutta yhtenäisen kokonaisuuden. Kriittistä palautetta saimme oppaan kuvituksesta. Kuvitusta keuhuttiin kauniiksi ja kulttuurien moninaisuuden näkyvän siinä hyvin. Kuvitukseen kuitenkin kaivattiin enemmän näkyväksi tyttöyden, sukupuolen ja kehojen moninaisuutta. Valitsemissamme kuvissa oli palautteen perusteella vartaloiltaan ja muodoiltaan stereotyyppisiä nais- ja miesoletettuja. Palautteen pohjalta lähdimme muokkamaan kuvitusta. Oppaan kuvitukseen sopivien, sukupuolen ja kehojen moninaisuutta edustavien hahmojen löytäminen Canva-ohjelmasta tai muista kuvapankeista oli haastavaa. Päädyimme vaihtamaan osan henkilöhahmojen kuvista muunlaisiin oppaan teemoihin sopiviin kuviin. Muutimme myös kannen kuvitusta sukupuolen moninaisuutta edustavammaksi. Kaikki kuvat oppaaseen valikoituivat Canva-ohjelmasta.

TAULUKKO 1. Oppaan luonnosvaiheen muutosehdotukset, sekä ehdotusten pohjalta toteutetut muutokset.

Yhteistyökumppanin ehdottamat muutokset	Tehdyt muutokset
1."Kuvituksessa näkyy kulttuurienmoninaisuus, mutta ehkä itse kaipaisin vielä tyttöyden- ja sukupuolenmoninaisuutta. Kuvien henkilöt olivat vartaloiltaan ja piirteiltään stereotyyppisiä tyttöjä ja naisia ja miesoletetut miehiä."	1. Vähensimme oppaan kuvituksesta henkilö- hahmoja ja vaihdoimme niiden tilalle muita teemaan sopivia kuvia. Vaihdoimme myös henkilö- hahmoja vähemmän stereotyyppisiä naisia tai miehiä ilmentäviksi.
2."-- onko sukupuolenmoninaisuuden parissa työskentelyä syytä nostaa vielä jossain kohtaa uudelleen esiin?"	2. Oppaan rajatun laajuuden vuoksi ja oppaan painopisteen ollessa sukupuolisensitiivisessä työssä päätimme, että sukupuolen moninaisuutta käsitellään vain lyhyesti osana sukupuolisensitiivisyyttä.
3."Tekstissä voisi kuitenkin miettiä, missä kohtaa voisi käyttää "kävijä" tai "nuori" –sanaa tytön tai naisen sijasta. Tällöin teksti ei sukupuolittaisi, vaikka puhummekin tyttö- ja nais erityisestä työstä."	3.Poistimme tekstistä sukupuolta olettavia ilmaisuja (esim. tyttö > nuori), jotta teksti olisi sukupuolineutraalia eikä olettaisi lukijan sukupuolta. Moninaisuuden huomioiminen oppaan tekstissä ilmentää yhteistyökumppanin arvoja.

4. "Sanastoon lisäisin tasa-arvo sanan, sillä työmmehän tähtää juuri siihen"	4. Lisäsimme tasa-arvon määritelmä sanastoon yhteistyökumppanin toiveen mukaan.
5. "Linkeistä ja vinkeistä puuttuu oleellisia vinkkejä ja linkkejä - tätä voisi vielä täydentää meidän avustuksella."	5. Lisäsime linkit ja linkit osioon yhteistyökumppanin toivomat verkkosivut ym. sisällöt, joita emme itse huomanneet vinkkeihin laittaa.

Kun olimme toteuttaneet muutokset luonnosvaiheen palautteen perusteella, sekä saaneet oppaan mielestämme viimeistelyä vaille valmiiksi, pyysimme oppaasta kirjallisen välipalautteen (liite 2), jonka lähetimme Tyttöjen Talon henkilökunnalle sähköpostitse. Tyttöjen Talon työntekijät olivat koonneet yhdessä yhden yhteisen palautteen. Välipalautteeseen oli Tyttöjen Talon työntekijöiden lisäksi ollut vastaamassa kaksi Tyttöjen Talolla harjoitteluaan suorittavaa opiskelijaa. Kävimme Tyttöjen Talon yhteyshenkilömmme kanssa myös välipalauttekeskustelun Teamsin välityksellä. Keskustelussa oli läsnä yhteyshenkilömmme lisäksi yksi Tyttöjen Talolla harjoitteluaan suorittava opiskelija. Keskustelussa kävimme oppaan kokonaisuudessaan läpi. Tässä vaiheessa oppaaseen oltiin jo tyytyväisiä, eikä siihen tullut enää suuria muutoksia. Välipalautteen muutosehdotukset ja toteutettuja muutoksia on kuvattu seuraavaksi (taulukko 2).

Suurin muutos, jonka teimme luonnokseen palautteen perusteella, oli Vuolle Tyttöjen Talon esittelytekstin muokkaus. Olimme kirjoittaneet esittelytekstin Vuolle Tyttöjen Talon verkkosivujen mukaan. Opinnäytetyöprosessin aikana Tyttöjen Talon verkkosivuja uudistettiin, joten muokkasimme myös oppaan esittelytekstin vastaamaan nykyisten verkkosivujen esittelyä vastaavaksi. Laatuvoitteenamme oli tiedon virheettömyys, joten esittelytekstin ajantasaisuus on tärkeä osa oppaan laatua.

Tekstissä on hyvä huomioida ammattikunnan kulttuuri, arvoin ja ihmiskäsityksiin liittyviä näkökulmia. Nämä seikat on mahdollista tunnistaa tekstin tyylistä ja ratkaisut ovat osa oheisviestintää. (Jämsä & Manninen 2000, 56–57.) Välipalauttekeskustelussa pohdimme vielä yhden refleктоivan tehtävän kysymyksen asettelua ja termistöä. Alkuperäisessä kysymyksessä ohjattiin lukijaa pohtimaan omaa kehitystään naiseksi, sekä millaisia vaiheita naiseksi kasvamiseen on liittynyt. Päädyimme muuttamaan kysymyksen asettelun sellaiseen muotoon, että se ei oletta lukijan sukupuolta. Kysymyksessä ohjataan nyt pohtimaan oman sukupuolen kehitystä. Tähän ratkaisuun päädyimme, koska oppaan kieli on muiltakin osin sukupuolineutraalia. Näin myös sukupuolen moninaisuudelle annetaan oppaan tekstissä ja tehtävissä tilaa. Moninaisuuden huomioiminen oppaan kielessä vastaa myös yhteistyökumppanin arvoja.

Välipalautteen perusteella päädyimme lisäämään oppaaseen sisällysluettelon, josta oppaan aihealueet löytyvät selkeästi jäsennettynä. Oppaassa on useita osa-alueita ja palautteessa sisällysluettelo toivottiin helpottamaan oppaan lukemista verkossa. Lisäksi oppaassa oli tässä vaiheessa jäljellä tekstin oikoluku, sekä visuaalisen ilmeen viimeistely. Välipalautteen keruuseen mennessä olimme muokanneet kansilehden vastaamaan toivomusta moninaisemmista hahmoista. Saimme palautetta, että uusi kansilehti on parempi kuin edellinen ja kulttuurien moninaisuus näkyy hyvin kannessa, mutta sukupuolen ja kehojen moninaisuus olisi voinut näkyä vieläkin enemmän. Tuolimme yhteyshenkilöemme kanssa keskustellessa kuitenkin siihen tulokseen, että kansi on hyvä siihen nähden, että sukupuoleltaan ja kehoiltaan moninaisia hahmoja kuvapankeista oli haastava löytää. Kansi sopii ilmeeltään oppaan muuhun kuvitukseen ja teemaan.

TAULUKKO 2. Oppaan välipalaute ja sen pohjalta toteutetut muutokset.

Yhteistyökumppanin ehdottamat muutokset	Palautteen perusteella toteutetut muutokset
1.Vuolle Tyttöjen Talon esittelytekstin muokkaaminen päivitettyjä verkkosivuja vastaavaksi	1.Muutimme Vuolle Tyttöjen Talon esittelytekstiä vastaamaan saamaamme uutta esittelytekstiä.
2."Minusta sisältö kulki loogisessa järjestyksessä ja sitä oli helppo seurata. Oppaassa on monta osa-aluetta, joten mietin, olisiko siinä hyvä olla sisällysluettelo?"	2.Olimme pohtineet sisällysluettelon lisäämistä oppaaseen itsekin. Päätimme lisätä sisällysluettelon, jotta opasta on helpompi selata.
3.Yhden refleктоivan tehtävän kysymyksen sukupuolittavaa asetelua voisi muokata sukupuolineutraalimmaksi.	3.Muutimme kyseisessä tehtävässä ilmaisun "Millaisia vaiheita omaan kehitykseeni naiseksi on liittynyt" ilmaisuun " Millaisia vaiheita oman sukupuolesi kehitykseen on liittynyt". Näin tehtävä ei oleta lukijan sukupuolta ja on sukupuolineutraali ja yhtenäinen muun tekstin kanssa.

Loppuarviointi toteutettiin palautekyselynä, jonka lähetimme sähköpostilla Tyttöjen Talon työntekijöille. Päädyimme lyhyeen palautekyselyyn, koska tekemämme muutokset edellisen version ja valmiin oppaan välillä olivat pieniä. Loppupalautteessa pyysimme palautetta oppaasta kokonaisuutena, laatutavoitteiden toteutumisesta sekä kehitysideoita jatkoon ja muuta palautetta (liite 3). Saimme kokonaisuudessaan todella positiivista palautetta ja yhteistyökumppani oli tuottamaamme oppaaseen tyytyväinen.

Yhteistyökumppanilta saadun palautteen perusteella laatutavoitteet toteutuvat oppaassa. Loppupalautteen mukaan oppaan sisältö ja ulkoasu on huolella harkittu. Oppaassa on tuotu keskeiset asiat esiin selkeästi ja käyttötarkoitukseen sopivalla tavalla. Tietoa oppaassa pidettiin ajankohtaisena ja tasalaatuisena. Loppupalautteessa nostettiin kehityskohteiksi kulttuurisensitiivisyys osion syventäminen ja laajentaminen sekä moninaisuuden laajempi näkyminen kuvituksessa. Laatutavoitteitamme olivat helppokäyttöisyys, käytännölläheisyys, monikäyttöisyys sekä tiedon virheettömyys. Jo välipalautteesta tuli ilmi, että opas on helppolukuinen ja selkeä esimerkiksi opiskelijalle, joka ei ole perehtynyt aiheeseen aiemmin.

Opas sopii loppupalautteen mukaan käyttötarkoitukseen, joten ajattelemme sen olevan käytännölläheinen. Osa oppaan käytännölläheisyyttä on myös oppaassa olevat refleктоivat tehtävät, jotka ohjaavat lukijaa aktiiviseen reflektointiin. Tehtävistä pidettiin koko prosessin ajan erityisen paljon. Oppaan monikäyttöisyydellä tavoittelimme sitä, että opasta voisi käyttää sekä kokonaisuutena että erillisinä osioina. Opas on kokonaisuutena johdonmukainen kokonaisuus, joka perehdyttää Vuolle Tyttöjen Talon toimintaan sekä sukupuolisensitiiviseen työhön. Osiot on kuitenkin kirjoitettu itsenäisiksi osioiksi niin, että ne ovat käytettävissä myös toisistaan erillään. Oppaan osia voi hyödyntää myös muissa käyttötarkoituksissa kuin perehdytys käytössä, esimerkiksi erilaisissa koulutuksissa. Palautteen mukaan tämä tavoite täyttyi. Laatutavoite tiedon virheettömydestä toteutuu, sillä oppaassa oleva tieto oli palautteen mukaan ajankohtaista ja tasalaatuaista, mutta myös tarkoitukseensa sopivaa.

Saimme palautetta myös työskentelystämme opinnäytetyöprosessin aikana. Yhteistyökumppanilta saamamme palautteen mukaan yhteistyö prosessin aikana on ollut sujuvaa ja opiskelijälähtöistä. Opinnäytetyömme aihe on ollut meille molemmille koko prosessin ajan innostava ja motivoiva. Saimmekin palautetta siitä, että motivaatiomme välittyi myös yhteistyökumppanille.

6 POHDINTA

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyön yhteistyössä Vuolle Tyttöjen Talon kanssa. Opinnäytetyönämme toteutimme sähköisen perehdytysoppaan sukupuolisensitiivisestä työstä Vuolle Tyttöjen Talon uusille työntekijöille ja opiskelijoille. Oppaan idea syntyi yhteisten keskustelujen kautta. Perehdytysoppaan tarkoituksena on toimia työvälineenä Tyttöjen Talon Työntekijöille uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdyttämisessä ja koulutuksissa. Oppaan tarkoituksena on myös toimia itseopiskelumateriaalina aiheeseen perehtyjälle. Onnistuimme mielestämme toteuttamaan toimivan ja laatutavoitteiden mukaisen oppaan. Oppaan laatutavoitteet määriteltiin yhteistyökumppanin toiveisiin pohjautuen. Yhteistyökumppanilta saadun palautteen perusteella onnistuimme luomaan yhteistyökumppanin toiveiden mukaisen sekä tarpeisiin vastaavan tuotteen.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan haastava, opettavainen ja kasvattava kokemus. Prosessin aikana opimme sosiaalialan tuotekehitysprosessista. Prosessin aikana muun muassa opettelimme käyttämään Canva-ohjelmaa ja opimme, kuinka sähköistä materiaalia on mahdollista tuottaa. Opinnäytetyöprosessin aikana syvennyimme sukupuolisensitiivisyyteen yhtenä työorientaationa. Sukupuolisensitiivinen kohtaaminen antaa asiakkaalle tilaa määritellä itsensä kohtamisessa ja tukee näin ollen asiakastyössä yksilökeskeisen työn periaatteita sekä edistää asiakaslähtöisyyttä. Sukupuolisensitiivisyyden perehtyessämme refleктоimme paljon omaan ihmiskäsitykseen ja arvomaailmaamme niin henkilökohtaisesti, kuin asiakastyössäkin. Kyky reflektoida omaa omia käsityksiä ja omaa toimintaa on myös keskeinen osa sosiaalialan työtä. Prosessin aikana ammatillisen reflektion myötä olemme oppineet, kuinka henkilökohtaiset arvot, ajatus- ja toimintamallit voivat vaikuttaa työhön ja asiakaskohtamisiin. Näemme sukupuolisensitiivisen työtteen olevan myös yksi menetelmä tasa-arvotyön tekemiseen. Opimme tietoperustaa tehdessämme tasa-arvotyöstä sosiaalialalla. Opimme muun muassa millaiset rakenteet ja toimintatavat luovat epätasa-arvoa eri sukupuolten ja kulttuurien välille. Sukupuolisensitiivisyyden ohella puhutaan usein myös kulttuurisensitiivisyydestä, joten prosessin aikana opimme perusteet myös kulttuurisensitiivisyydestä.

Koronaviruspandemia aiheutti haasteita opinnäytetyöprosessin toteuttamiseen. Maaliskuussa 2020 asetetut rajoitustoimenpiteet vaikeuttivat väliaikaisesti esimerkiksi kirjallisen materiaalin hankkimista kirjastojen ollessa kokonaan suljettuina. Myös yhteistyökumppanin kanssa suunnitellut tapaamiset vaihtuivat yhteydenpitoon sähköpostin ja Teamsin välityksellä. Aloitimme opinnäytetyön

suunnittelun loppuvuodesta 2019. Alkuperäisenä tavoitteenamme oli saada opinnäytetyö valmiiksi joulukuussa 2020, mutta tämä tavoite ei toteutunut vaan työ valmistui suunniteltua myöhemmin. Prosessin etenemistä vaikeutti koronapandemian lisäksi molempien koulunkäynnistä ja töistä johtuvat aikataululliset haasteet. Työhön tuli taukoja esimerkiksi ammattiharjoittelujen suorittamisen aikana. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys on aiheena todella laaja ja monitahoinen sekä – tieteellinen. Aiheesta on paljon materiaalia, mutta sitä oli haastava löytää eri tieteenaloilta. Materiaali, jota löysimme, oli usein kohdennettu varhaiskasvatuksen työalueelle, jolloin se ei suoraan sopinut aiheeseemme sosiaalisen nuorisotyön työalueella. Nuorisotyön alueelta löysimme materiaalia vähemmän, joten jouduimme soveltamaan osaa lähdemateriaalista sopimaan nuorisotyöhön. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys korostaa omaa reflektiota, jonka vuoksi sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys on jokaiselle hieman erilainen, ja yhtä oikeaa määritelmää esimerkiksi on mahdoton löytää. Opinnäytetyö prosessi vaati myös meiltä paljon omaa reflektiota ja sen kautta aiheen ymmärtämistä, ennen kuin pääsimme kunnolla tekemään tuotetta.

Oppaan laatuun voi vaikuttaa jatkuvasti nopeasti kehittyvä ja muuttuva aihe. Sukupuoleen ja kulttuuriin liittyvistä ilmiöistä sekä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyyden vaikutuksista tehdään tutkimusta maailman laajuisesti koko ajan. Tämän vuoksi tietoperusta voi vanheta nopeasti. Sukupuolen määritelmä on sidoksissa aikaan ja kulttuuriin. Tällä hetkellä Suomessa valmistellaan lakiuudistusta lakiin transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta (563/2002). Nykyisen lainsäädännön mukaan Suomessa on vain kaksi juridista sukupuolta, nainen ja mies. Lakiuudistuksen myötä on odotettavissa, että esimerkiksi sukupuolen vahvistamisen prosessi tulee muuttumaan ilmoituksen varaiseksi. Tämän myötä on mahdollista, että tulevaisuudessa myös kolmas juridinen sukupuoli-merkintä otetaan käyttöön. Lisäksi yhteistyökumppani toimii hankerahoitteisesti, joten Tyttöjen Talon toimintaan voi tulla nopeita muutoksia uusien hankkeiden alkaessa ja vanhojen hankkeiden päättyessä. Jo opinnäytetyö prosessin aikana tietoperustaan tuli muutoksia, sillä oppaan tekoprosessin aikana Vuolle Tyttöjen Talon ikäryhmä laajentui 12–29-vuotiaista 10–29-vuotiaisiin.

Oppaan tekovaiheessa yksi haastavimmista vaiheista oli oppaaseen sopivan kuvituksen löytäminen. Halusimme kuvituksen tukevan tietoperustaa ja ilmentävän Tyttöjen Talon arvoja sukupuolen ja kulttuurien moninaisuudesta. Löysimme nopeasti paljon kuvia, joissa ilmeni kulttuurien moninaisuus, mutta sukupuolen ja kehojen moninaisuutta kuvista oli haastava löytää. Alun perin olisimme halunneet kuvitukseen enemmän henkilöahmoja, luonnoksessa niitä olikin hieman enemmän. Löytämämme ja ensimmäisessä versiossa käyttämämme kuvat kuitenkin edustivat vartaloiltaan ja vaatetukseltaan stereotyyppisiä naisia ja miehiä. Tähän liittyen saimmekin ensimmäisessä

palautteenkeruuvaiheessa kehitysehdotuksia lisätä kuvituksen moninaisuutta. Yritimme palautteen perusteella etsiä lisää kuvia, joiden henkilöhahmot olisivat eri kokoisia ja muotoisia kehoiltaan, eivätkä kaikki ilmentäisi stereotyyppistä miestä tai naista. Esimerkiksi suurimmalla osalla naishahmoista oli hame tai mekko, pitkät hiukset, lakatut kynnet ja huulia oli korostettu. Vastaavasti mieshahmoilla oli lyhyet hiukset, housut ja kauluspaita eikä heillä ollut lakattuja kynsiä tai meikillä korostettuja kasvojen piirteitä. Päädyimme vaihtamaan osan kuvituksesta aiheeseen sopiviin symbolisempiin kuviin henkilöhahmojen sijaan, jotta kuvasto ei olisi liian yksipuolinen.

Prosessin aikana kiinnitimme huomiota siihen, että vaikka tällä hetkellä keskustellaan paljon sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolisensitiivisyydestä ei moninaisuus vielä näy kovin paljon. Prosessin aikana huomasimme myös, kuinka sukupuolisensitiivisellä kohtaamisella on mahdollista luoda kaikille turvallinen tila, johon jokainen voi tulla omana itsenään. Kaikille turvallisia tiloja luomalla voimme ennaltaehkäistä syrjäytymistä sekä edistää tasa-arvoa. Koemme, että olemme oppineet opinnäytetyötä tehdessämme keinoja, joilla voimme sosiaalialan ammattilaisina olla edistämässä tasa-arvoa ja tukea kohtauksissamme asiakkaan osallisuutta. Sukupuolisensitiivisellä työskentelyllä pystymme myös purkamaan osaltamme epätasa-arvoa aiheuttavia sukupuolittuneita stereotyyppioita ja roolimalleja.

Olemme itse tyytyväisiä oppaaseen kokonaisuutena. Myös yhteistyökumppanimme oli tyytyväinen lopputulokseen. Saamamme palautteen perusteella onnistuimme luomaan opiskelijan näkökulmasta oppaan, joka on helposti ymmärrettävä myös aiheeseen ensimmäistä kertaa tutustuvalla. Koska sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys ovat aiheina laajoja, oppaan tietoperustaa on jouduttu rajaamaan paljon. Prosessin aikana kävimme esimerkiksi keskustelua yhteistyökumppanin kanssa siitä, että pitäisikö sukupuolen moninaisuuden ja kulttuurisensitiivisyyden näkyä oppaan tietoperustassa vielä laajemmin. Päädyimme kuitenkin siihen, että sukupuolen moninaisuutta sekä kulttuurisensitiivisyyttä käsitellään lyhyesti sukupuolisensitiivisen työn osiossa, jotta opas pysyi suunnitellussa laajuudessa. Jatkossa opasta voisikin laajentaa siten, että sukupuolen moninaisuutta käsiteltäisiin oppaassa omana aihealueenaan. Koska yhteistyökumppanimme toimi Tyttöjen Talo, rajautui opas luontevasti käsittelemään sukupuolisensitiivisen työn lisäksi tyttö- ja naisriityistä työtä. Opasta voisi tulevaisuudessa laajentaa sisältämään myös poika- ja miesriityisen työn osion. Yhteistyökumppanilta saadussa loppupalautteessa kehitysehdotuksiksi mainittiin moninaisuuden ilmentäminen laajemmin kuvituksessa, sekä kulttuurisensitiivisen osion syventäminen ja laajentaminen.

LÄHTEET

Ahtola, A., Forsström, H. & Paalanen, T. 2019. Nautinnon aika. Sexpon seksuaalipoliittinen ohjelma. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Anttila, A., Ojanen, K., Saarikoski, H. & Timonen, S. 2011. Tyttöjen juttuja. Tyttökulttuurin monimuotoiset tilat. Teoksessa Ojanen, K., Mulari, H. & Aaltonen, S. (toim.) 2011. Entäs tytöt – Johdatus tyttötutkimukseen. 135–172. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Anttonen, E. 2007. Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Viitattu 3.11.2020,
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38293/978-952-456-066-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Eischer H., Mulari H. & Uusitalo-Herttua M. 2012. Tyttötyö kääntyi 2010-luvulle. Julkaisussa Suomen Setlementtiliitto ry. Tyttötyön kansio. Helsinki: Suomen Setlementtiliitto ry, 6–19.

Huuki, T., Kivijärvi, A. & Lunabba, H. 2018. Kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta. Teoksessa Kivijärvi A., Huuki, T. & Lunabba H. (toim.) Poikatutkimus, 2018. 8–27.

Huuska, M. & Karvinen, M. 2012. Persoona on aina enemmän kuin sukupuoli. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä, O. (toim.) Villit ja kiltit – tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. 31–53. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juvonen, T., Rossi, L-M. & Saresma, T. 2010. Kuinka sukupuolta voidaan tutkia? Teoksessa Saresmaa, T., Rossi, L-M., & Juvonen, T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen, 2010. 9–17.

Jämsä, K. & Manninen E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaalialalla. Helsinki: Tammi.

Kimanen, A L. 2018. Sensitiivisyys ja reflektiivisyys. Viitattu 17.1.2021,
<https://blogs.helsinki.fi/kulttuuri-ja-katsomussensitiivisyys/2018/01/08/sensitiivisyys-ja-reflektiivisyys/>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 08.08.1986/609

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Loisto setlementti ry 2020. Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön perusteista. Viitattu 29.3.2020,
<https://loistosetlementti.fi/sukupuolisensitiivisyys/perusteet/>

Lähteenmaa, J. & Näre, S. 1992. Tyttötutkimuksen palmikkoja punomassa. Teoksessa Näre, S. & Lähteenmaa, J. (toim.) Letit liehumaan, 1992. 9 – 21.

Mielenterveystalo 2021. Kulttuuri ja mielenterveys. Viitattu 22.1.2021,
https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/maahanmuuttajat/Pages/kulttuuri_ja_mielenterveys.aspx

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Gaudeamus.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Oinonen, E., Rautiainen-Keskustalo, T. & Tiilikka, T. 2016. 1970 – luvun tyttökansalainen, peruskoulu ja media. *Aikuiskasvatus* 3/2016, 169–178. Viitattu 29.10.2020, <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/88498/47674?acceptCookies=1>

Rossi, L-M. 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa Saresmaa, T., Rossi, L-M., & Juvonen, T. (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*, 2010. 21–38. Tampere: Vastapaino.

Setlementtiliitto 2020a. Sukupuolisensitiivisyys. Viitattu 29.10.2020, <https://setlementti.fi/toiminta/sukupuolisensitiivisyys/>

Setlementtiliitto 2020b, Viitattu 13.02.2020, <https://setlementti.fi/>

Setlementtiliitto 2020c. Setlementtityö – Rohkeasti ihmisen puolella. Viitattu 21.05.2020, <https://setlementti.fi/toiminta/suomalainen-setlementtiliike/>

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016.

Viitattu 3.12.2019,

https://www.tamk.fi/documents/10181/809882/SOAMK+KOMPETENSSIT_2016.pdf/a42b7145-638f-4779-84da-e38671ab405a

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Suomen YK-Liitto 2020. Naisten oikeudet. Viitattu 12.05.2020, <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/naisten-oikeudet>

Tanhua, I., Mustakallio, S., Karvinen, M., Huuska, M. & Aaltonen, M. 2015. Tietopaketti sukupuolen moninaisuuden huomioimisesta oppilaitoksille, työpaikoille ja viranomaisille. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:22. Viitattu 3.11.2020, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74462/URN_ISBN_978-952-00-3583-9.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL 2020a. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 28.5.2020, <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL 2020b. Kulttuurisensitiivinen työote. Viitattu 17.1.2021, <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantaaja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

United Nations Development Programme (UNDP) 2020. Tackling social norms A game changer for gender inequalities. Viitattu 12.05.2020, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf

Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (Istanbulin sopimus) 1.8.2015/53.

Vuolle Setlementti 2020a. Tyttöjen Talo. Viitattu 22.05.2020,
<https://vuolleoulu.fi/hyvinvointi-ja-yhteisty/toiminnot/tyttojen-talo/>

Vuolle Setlementti 2020b. Toiminnan esittely. Viitattu 22.05.2020,
<https://vuolleoulu.fi/info/mika-on-vuolle-setlementti/toiminnan-esittely/>

Vuolle Tyttöjen Talo 2021a. Ammattilaisille. Viitattu 23.3.2021,
<https://likka.fi/ammattilaisille/>

Vuolle Tyttöjen Talo 2021b. Viitattu 23.3.2021,
<https://likka.fi/>

Ylitapio-Mäntylä, O. 2012. Sukupuolittuneet käytännöt varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä, O. (toim.) Villit ja kiltit – tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. 15–29. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ylöstalo, H. 2019. Mitä tasa-arvoasenteet kertovat tasa-arvosta? Teoksessa Teräsaho, M. & Närvi, J. (toim.) Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon. Analyyseja tasa-arvobarometrista 2017. 17–31. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137765/URN_ISBN_978-952-343-314-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Millainen on mielestäsi hyvä perehdytysopas? Millaisia asioita toivot oppaassa olevan?

Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät asiat sukupuolisensitiivisen työtteen toteuttamisessa?

Miten sukupuolisensitiivinen työote näkyy konkreettisesti tyttöjen talolla ja työssänne?

Millaisia perehdytyskeinoja ja materiaaleja käytätte nyt? Millaista materiaalia toivoisitte?

Mitkä lait ja säädökset ohjaavat työtänne ja mitä olisi hyvä mainita oppaassa?

Millainen opas auttaisi teitä uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdyttämisessä?

1. Mitä mieltä olette oppaan jäsenyyksestä ja ulkoasusta?
(Sisällön loogisuus, kannen ulkoasu, kuvitus, tekstin asettelu, fontti ja fonttikoko jne.)

2. Mitä mieltä olette oppaan asiasisällöstä? Onko asiasisältöön mielestänne valittu oleellinen tieto? Onko jotain mitä haluaisitte lisätä tai muuttaa? Onko teksti helposti luettavaa? Muita kommentteja kieliasuun liittyen?

3. Oppaalta toivottiin mm. monikäyttöisyyttä. Olemme pyrkineet kirjoittamaan osiot niin, että ne toimivat kokonaisuutena ja erillisinä osina erilaisissa tilanteissa. Miten tähän tavoitteeseen on mielestänne päästy?

4. Kommentteja pohdintatehtävistä sekä vinkeistä ja linkeistä. Toivoisitteko jotain lisättävän?

5. Muuta palautetta tai muutosehdotuksia sekä nimiehdotuksia oppaalle:

KIITOS PALAUTTEESTANNE!

Perehdytysopas on nyt valmis. Anna oppaalle arvosana 1-10 ja perustele antamasi arvosana lyhyesti:

Oppaan laatutavoitteiksi muodostui helppokäyttöisyys, käytännönläheisyys, monikäyttöisyys sekä tiedon virheettömyys. Miten nämä asiat näkyvät mielestänne oppaassa?

Miten opasta voisi mielestänne jatkokehittää? (Sisältö, ulkoasu, rakenne, tietoperusta)

Muuta palautetta tai arviointia oppaasta:

KIITOS!